

Nadbitka z:

*Dialog z Tradycją*. Tom VIII: *Dziedzictwo antyczne i biblijne dziś*  
pod redakcją naukową Magdaleny Pudy-Blokesz i Magdaleny Ryszki-Kurczab  
Collegium Columbinum, Kraków 2020, UIW 19 900  
ISBN 978-83-7624-127-2

JOSEF BARTOŇ  
ORCID: 0000-0001-5159-0520  
Uniwersytet Karola, Praga

## Nietradycyjne formy czeskiego tekstu biblijnego

**SŁOWA KLUCZOWE:** czeski tekst biblijny, nowoczesne przekłady  
biblijne, adaptacje biblijne

**KEYWORDS:** Czech Biblical text, modern Bible translations, Biblical  
adaptations

### Wstęp

**P**rzekład Biblii na język czeski stoi u samych początków czeskiego piśmiennictwa i kształtowania czeskiego języka literackiego<sup>1</sup>, a ciągłość i bogactwo czeskiej tradycji biblijnej stanowią niedający się pominąć fenomen na miarę światową. Także w czasach najnowszych środowisko czeskie wydaje niezwykle dużą liczbę przekładów biblijnych, wykazujących różne pochodzenie konfesyjne, nakierowanie na różnych odbiorców oraz zastosowanie różnych metod przekładowych. Na początku XX wieku doszło w Czechach do wyraźnego przełomu w zakresie translatoryki biblijnej i spojrzenia na czeski język biblijny – od tego momentu możemy mówić o *n o w o c z e s n y m* czeskim przekładzie biblijnym i stopniowym uformowaniu się „nowego stylu biblijnego”. W ciągu ostatnich stu lat zostało stworzonych i po raz pierwszy opublikowanych szesnaście nowych tłumaczeń Nowego i dziesięć tłumaczeń Starego Testamentu – w tym dziewięć kompletnych przekładów całej Biblii. Najważniejszym spośród nich był *Czeski Przekład Ekumeniczny* (*Český ekumenický překlad*), który po raz pierwszy został wydany w jednym tomie w 1979 roku. Wydaje się, że również w czasach współczesnych, gdy Czechy należą do najbardziej zlaicyzowanych państw w Europie, istnieje wciąż wyjątkowe

---

<sup>1</sup> Pierwszy przekład całej Biblii na język czeski pojawia się już w połowie XIV wieku.

zainteresowanie tłumaczeniami Pisma na język czeski: tylko od 1990 roku pojawiło się pięć nowych przekładów całej Biblii i jeden samego Nowego Testamentu<sup>2</sup>.

Temat niniejszego artykułu sytuuje się jednak raczej *in margine* problematyki czeskiego przekładu biblijnego. Opracowanie to ma bowiem dotyczyć szczególnych, osobliwych, „nietradycyjnych” form czeskiego tekstu biblijnego, które pojawiły się w ciągu ostatnich dwudziestu lat. Jak można (choćby w przybliżeniu) zdefiniować owe *nietradycyjne formy tekstu biblijnego*? Przez to pojęcie będziemy tutaj rozumieć takie działania, które pod jednym czy pod kilkoma względami bardzo wyraźnie przekraczają granice tego, co powszechnie uważa się za standardowy przekład biblijny (czy to bardziej dosłowny, czy też bardziej swobodny). Jednocześnie widać w nich dążenie do zachowania zewnętrznej formy tekstu biblijnego – w utworach tego typu rozpoznąć można podstawowy schemat formalny, który podąża za swym pierwowzorem tak dalece, że mniej więcej bez problemu da się rozróżnić poszczególne wersety biblijne w ich zwyczajowym kształcie. Zarazem w tekstach „nietradycyjnych” uwidacznia się przekonanie, że należy również zachować zasadniczą treść oryginału – czyli widać tu starania o to, by nie zmieniać głównych punktów fabuły, charakterów postaci, podstawowego toku rozważań we fragmentach spekulatywnych. W związku z tym w niniejszej pracy nie będziemy zajmować się ani – z jednej strony – zupełnie swobodnymi parafrazami czy tekstami „inspirowanymi Biblią”, ani też – z drugiej – wierszowanymi tłumaczeniami poetyckich fragmentów Pisma (zwłaszcza Pieśni nad Pieśniami czy psalmów), stanowiącymi przykład znanej już od stuleci, tradycyjnej, standardowej adaptacji.

W ciągu ostatnich dwudziestu lat pojawiły się w środowisku czeskim cztery ciekawe utwory, które spełniają wymienione wyżej kryteria *nietradycyjnych tekstów biblijnych*. Trzy z nich wydano klasycznie drukiem jako książki, ale przywołany jest tu też czwarty, opublikowany jedynie w internecie, ponieważ chodzi o niezwykle rzadki przykład obchodzenia się z tekstem biblijnym.

## 1. Nový kovenant

Pierwszym (i najstarszym) z nich jest *Nový kovenant* („Nowy Kowenant”), wydany w 2000 roku (Podmolik 2000). Jest to tłumaczenie całego Nowego

---

<sup>2</sup> Więcej o współczesnych czeskich tłumaczeniach Biblii zob. np. w niedawnym artykule polskojęzycznym (Bartoň 2016).

Testamentu, przekład – albo przynajmniej próba przekładu – z języka greckiego (choć wyraźnie widoczne są w nim też wpływy języka angielskiego). Należy więc – w odróżnieniu od pozostałych trzech tekstów, o których będzie mowa poniżej – do grona wspomnianych szesnastu współczesnych czeskich całościowych tłumaczeń Nowego Testamentu. Jego autorem jest Jan Podmolík (ur. 1949), czeski reemigrant z Australii (mieszkał w niej w latach 1982-1996). Tłumacz nie ma wyższego wykształcenia, pierwotnie zajmował się grafiką użytkową. Greki nauczył się sam, chcąc stworzyć nowe, wierniejsze od dotychczasowych, tłumaczenie Nowego Testamentu na język czeski<sup>3</sup>. Po powrocie do ojczyzny został pastorem w małej, liczącej około 50-100 członków grupie protestantów ewangelikalnych z Ołomuńca, znanej jako *Cesta Panujícího* („Droga Panującego”). Dla grupy tej *Nowy Kowenant* jest podstawowym tekstem, wykorzystywanym w kazaniach i nabożeństwach. Pod wpływem przekładu i autorytetu jego twórcy wytworzyła się więc pewna szczególna gwara religijna („mikroreligiolekt”), która zapewne przyczynia się do pogłębienia zamkniętego charakteru grupy.

*Nowy Kowenant* zaliczono pomiędzy *nietradycyjne formy czeskiego tekstu biblijnego* właśnie dlatego, że odznacza się wyjątkowym nagromadzeniem nietypowych cech językowych. Tłumaczenie próbuje być jak najbardziej dosłowne (w sensie oddania oryginalnych struktur tekstu greckiego), dlatego też autor wskrzesza w nim na przykład archaiczne we współczesnym języku czeskim konstrukcje imiesłowowe. W zakresie leksyki zauważyć można między innymi rezygnację z wielu terminów typowych dla czeskiego języka biblijnego czy religijnego, nie zastąpionych jednak w większości słowami pochodzącymi z języka codziennego, „świeckiego”. Wprost przeciwnie – możemy natrafić tu na różne nowe, „nietradycyjne” ekwiwalenty, na przykład *božský* („boski”) dla greckiego *theos* (tradycyjnie: *Bůh* „Bóg”); *panující* („panujący”) dla gr. *kyrios* (tradycyjnie: *Pán*); *odstavený* („odstawiony, przestawiony”) dla gr. *apestalmenos* (tradycyjnie: *poslaný* „wysłany”). Rażące są zapożyczenia z języka angielskiego (autor wprowadza je w przekonaniu, że pewnych pojęć nie da się odpowiednio wyrazić po czesku), na przykład *glory* jako odpowiednik gr. *doxa* (tradycyjnie: *sláva* „chwała”); *fleš* dla gr. *sarx* (tradycyjnie: *tělo* „ciało”); *spirit* dla gr. *pneuma* (tradycyjnie: *duch*); *anointující* („anointujący”) dla gr. *christos* (tradycyjnie: *Kristus* „Chrystus”). W niektórych fragmentach autor wyraźnie przekracza granice normy językowej, a nawet czeskiego systemu językowego

<sup>3</sup> Autor w przedmowie do *Nowego Kowenantu* pisze: „Moim pragnieniem jest zanieść czystość prawdy i precyzję słowa boskiego z góry spłodzonym dzieciom boskiego, które narodziły się we flešu, takim jak Czesi i Słowacy” (Podmolík 2000: I).

w ogóle. Czyni to na różnych poziomach języka – na przykład używa niekiedy niepoprawnych form imiesłowów, często mechanicznie tłumaczy grecki rodzajnik jako czeski zaimek *ten*, wprowadza maskulinum *ten slovo* (zamiast *to slovo* dla gr. *logos*). Tworzy konstrukcje nieistniejące w czeskim systemie językowym, na przykład grecki przyimek *peri* („o”) tłumaczy za pomocą imiesłowu *týkaje se* („dotycząc”; np. J 1,7 *aby svědčil týkaje se světla* – dosłownie „aby zaświadczyć dotycząc światłości” zamiast *o světlости*). Przekład jest miejscami trudny do zrozumienia, co wynika z błędów rzeczowych (np. z wyboru nieodpowiedniego „nietradycyjnego” ekwiwalentu, który można co prawda znaleźć w słowniku, ale niekoniecznie pasuje on do danego kontekstu), przede wszystkim jednak z osobliwego, arbitralnego obchodzenia się z zasadami języka czeskiego w tekście docelowym.

### Przykład 1: J 1,1.14

Poniższy krótki fragment<sup>4</sup> z początku Ewangelii Janowej dobrze ilustruje niektóre z omówionych zjawisk.

#### NK

<sup>1</sup> *Ve vláďě* („w panowaniu” zamiast: „na początku”) *byl ten slovo* („maskulinizacja” czeskiego wyrazu rodzaju nijakiego *slovo*) [...] <sup>14</sup> *A ten slovo se stal fleš* („stał się fleshem”) *a stanoval* („namiotował/biwakował”) *v nás* (*a my jsme prohlíželi jeho glory* [...]) („a my przeglądaliśmy jego glory”)

#### <sup>28</sup> Nestle-Aland

<sup>1</sup> *Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος* [...] <sup>14</sup> *Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ* [...]

#### ČEP

<sup>1</sup> *Na počátku bylo Slovo* [...] <sup>14</sup> *A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Spatřili jsme jeho slávu* [...]

#### BT

<sup>1</sup> *Na początku było Słowo* [...] <sup>14</sup> *A Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas. I oglądaliśmy Jego chwałę* [...]

<sup>4</sup> Tutaj, jak i w kolejnych przykładach, używa się następujących symboli: NK – *Nový Kovenant*; <sup>28</sup>Nestle-Aland – 28 wyd. edycji tekstu greckiego Nestle-Aland; ČEP – *Český ekumenický překlad* (wyd. 4); BT – *Biblia tyśiaclecia* (wyd. IV).

## 2. Poezie Nového zákona

Kolejny przykład *nietradycyjnego tekstu biblijnego* stanowi *Poezie Nového zákona* („Poezja Nowego Testamentu”) z 2015 roku (Káva-Týnecký 2015). Jest to wierszowany, rymowany przekład – a w zasadzie quasi-przekład – całego Nowego Testamentu. Jego autor nie opierał się na tekście w języku oryginalnym, punktem wyjścia był dla niego *Czeski Przekład Ekumeniczny* (najbardziej rozpowszechniony współczesny przekład biblijny w Czechach).

Autorem tym jest František Káva (ur. 1930), inżynier z wykształceniem rolniczym i ekonomicznym, z wyznania katolik. Jego dzieło ma – jak sam mówi – „wyrażać tę samą treść w inny sposób, co możliwe jest dzięki przejściu z języka prozy na język poezji” (Káva-Týnecký 2015: 3). Swoją pracę nazywa wierszowanym „przepisaniem” tekstu biblijnego, a siebie samego „skrybą”. Treść Nowego Testamentu chciał przekazać tak, by „lektura była interesująca, przyjemna i zachęcała do kolejnego zanurzenia się w tekst” (Káva-Týnecký 2015: 3).

František Káva „przepisał” tekst Nowego Testamentu (a nawet współczesne wstępy do poszczególnych biblijnych ksiąg) w formie prostych pod względem kompozycyjnym czterowierszy. Wersy są prawie zawsze ósmiozgłoskowe, układ rymów to najczęściej *abab*, choć pojawia się też niekiedy schemat *abba* czy *aabb*. Dominującym metrum jest trochej. Wiersze cechuje więc wielka prostota; swoim niewyrafinowanym czy nawet nieskładnym czasami rytmem przypominają teksty pieśni ze starych kancjonałów, których poetyką i językiem autor prawdopodobnie się inspirował (świadomie lub nieświadomie). W porównaniu z wyjściowym *Czeskim Przekładem Ekumenicznym* znajdziemy tutaj o wiele więcej form książkowych i archaicznych. W zasadzie można tu zauważyć swego rodzaju zwrot ku przeszłości, powrót do elementów „starego stylu biblijnego” (czyli do języka przekładów biblijnych powstałych przed rokiem 1900), chociaż ich bezpośrednim źródłem nie były zapewne dawne Biblie, ale język tekstów liturgicznych i paraliturgicznych, zwłaszcza zaś pieśni kancjonałowych.

### Przykład 2: J 1,6-7

Ten przykład (podobnie jak powyższy) również został zaczerpnięty z *Prologu* do Ewangelii według św. Jana, ale z innego fragmentu (wersety 6-7)<sup>5</sup>.

---

<sup>5</sup> Wprowadza się skrótowiec PNZ – *Poezie Nového zákona*. Uzupełniono numerację wierszy w PNZ.

## PNZ

<sup>6</sup> *Od Boha byl poslán člověk  
jménem Jan.* <sup>7</sup> *Ten přišel proto,  
by svědčil o světle tomto,  
aby vírou vzdal lid svůj vděk.*

<sup>28</sup> Nestle-Aland

<sup>6</sup> Ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.  
<sup>7</sup> οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες  
πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ.

## ČEP

<sup>6</sup> *Od Boha byl poslán člověk, jménem Jan.*  
<sup>7</sup> *Ten přišel proto, aby vydal svědectví o tom světle, aby všichni uvěřili skrze něho.*

## BT

<sup>6</sup> *Pojawił się człowiek posłany przez Boga – Jan mu było na imię.*  
<sup>7</sup> *Przyszedł on na świadectwo, aby zaświadczyć o światłości, by wszyscy uwie-  
rzyli przez niego.*

W siódmym wersecie widzimy dwa wyraźne archaizmy: *by* jako spójnik wprowadzający zdanie podrzędne okolicznikowe celu (we współczesnym języku czeskim można użyć w tej funkcji tylko spójnika *aby*) oraz inwersję (*o světle tomto* – we współczesnej czeszczyźnie: *o tomto světle*). Ostatni wiersz jest raczej parafrazą („aby przez wiarę lud wyraził swoją wdzięczność”), pod względem rytmu i brzmienia (artykulacji) jest nieporadny (chodzi w rzeczywistości o niezamierzony „łamaniec językowy”).

## 3. Parabible

Trzecim *nietradycyjnym tekstem biblijnym* jest *Parabible* („Parabiblia”), książka wydana w listopadzie 2018 roku. Tytuł powstał z połączenia słów *para(frázovaná) bible* („sparafrasowana Biblia”). Zasadniczą część dzieła tworzy zbiór fragmentów (perykop) Ewangelii przedstawiających najważniejsze wydarzenia z życia Jezusa, na końcu znalazła się ponadto perykopa z Dziejów Apostolskich opisująca zesłanie Ducha Świętego. Aneks tworzą cztery perykopy z Nowego i Starego Testamentu oraz trzy parafrazy modlitwy *Ojciec Nasz* w języku słowackim. Autorem większości tekstów jest Alexandr Flek (ur. 1968), biblista i kaznodzieja ewangelikalny, znany przede wszystkim jako jedna z postaci najbardziej zasłużonych dla powstania

niedawno opublikowanego tłumaczenia *Biblia: překlad XXI wieku* (zostało ono wydane w jednym tomie po raz pierwszy w 2009 roku). Teksty tworzące *Parabiblię* były od 2016 roku sukcesywnie publikowane w internecie, w formie książki zostały natomiast wydane przed świętami Bożego Narodzenia w 2018 roku. *Parabiblia* tworzona była w oparciu nie tylko o czeski, ale też grecki (w aneksie również hebrajski) tekst Biblii. Wspomnieć należy, że poszczególnym perykopom *Parabiblii* towarzyszy zawsze wydrukowany na sąsiedniej stronie tekst w języku oryginalnym oraz we współczesnym „standardowym” tłumaczeniu na czeski (cytowany za wspomnianą wcześniej *Biblią: překladem XXI wieku*), co niejako automatycznie skłania czytelnika do porównywania tekstu „parabiblijnego” i źródłowego. Według słów Alexandra Fleka *Parabiblia* to książka o tym, „jak mogłaby wyglądać historia Jezusa, gdyby miała miejsce dzisiaj” (Flek 2018: 18). Głównym celem tłumaczenia jest uprzystępnienie biblijnego przesłania współczesnemu czytelnikowi, który powinien być zaskoczony faktem, jak bardzo tekst Pisma może być aktualny i bliski współczesnemu światu.

Już podtytuł książki sugeruje, że specyficzną cechą *Parabiblii* jest przeniesienie do realiów współczesnych Czech: *Tisková zpráva o našem prezidentovi Ježíši z Nošovic* („Komunikat prasowy o naszym prezydencie Jezusie z Noszowic”, co ma być niewątpliwie zaktualizowanym odpowiednikiem tradycyjnego „Dobra Nowina o naszym Panu Jezusie”). *Nošovice* to wieś gminna w Republice Czeskiej, na Śląsku Cieszyńskim. Bohaterowie *Parabiblii* noszą – pomijając kilka wyjątków (*Ježíš*, *Pilát*, *Herodes*) – zwyczajne czeskie imiona (podobne brzmieniem do imion oryginalnych), często w wersji zdrobniałej lub familiarniej: *Lazar* (*Łazarz*) – *Láďa* (*Władek*); *Jidáš Iskariotský* (*Judasz Iskariota*) – *Juráš Kunratický* (*Jurek z Kunratic*); *Šimon Petr* (*Szymon Piotr*) – *Šíma zvaný Rocky* (*Szymek zwany Rocky*); *Jan Křtitel* (*Jan Chrzciiciel*) – *Jan Potápník* (*potápník* to owad wodny *dytiscus marginalis*, „pływak”; czasownik *potápět* znaczy „zanurzać”). Podobnie rzecz wygląda w przypadku toponimów, na przykład zamiast w *Betlejem* (cz. *Betlém*) Jezus rodzi się w *Berounie* (niewielkie miasto w Czechach środkowych), a Maryja opiekuje się nim *pod mostem*; wesele odbywa się nie w *Kanie Galilejskiej* (cz. *Kána Galilejská*), a w *Karwinie* (cz. *Karviná*) na Śląsku Cieszyńskim; miejsce *Jerozolimy* zajmuje natomiast *Praga*. Modernizacji ulegają też społeczne realia: Jezus zwraca się do Ojca „*Tatusiu*” („*Tati*”); bracia *Šíma* (*Szymek*) i *Ondra* (*Jędre*) nie są rybakami, tylko *informatykami* i zajmują się *podłączaniem* komputerów do Internetu; Jezus wzywa ich, żeby zamiast tego zaczęli *łączyć* ludzi. Aresztowania Jezusa dokonuje oddział policyjny z *automatami i pałkami*, a *sprzątaczką*, *portierką* i kierowcy *limuzyn* demaskują Piotra jako członka *ekipy Jezusowej* (*Ježíšovy party*) ze względu na jego dialektalną, śląską wymowę.

*Parabiblia* operuje prostym stylem narracyjnym, z czym koresponduje również warstwa językowa. W zasadzie pisana jest współczesnym standardowym językiem literackim z elementami języka mówionego (tzw. *hovorovej češtiny*); wyjątkowo (głównie w dialogach) pojawia się język potoczny (*obecná čeština*) czy dialekt – Piotr zapiera się Jezusa, używając dialektu śląskiego, aby dla czytelnika było jasne, dlaczego „zdradził go język”: *S tym chłopem se nekoleguju*. Leksyka charakterystyczna dla czeskiego dyskursu biblijnego czy religijnego występuje w bardzo ograniczonym stopniu. Prawdopodobnie wynika to z dążenia, żeby tekst „dobrze się czytało”, a przede wszystkim – by bez problemu mógł go zrozumieć czytelnik, którego sfera komunikacji religijnej jest zupełnie obca. Kilkakrotnie (choć nie we wszystkich miejscach) pojawiają się jednak niektóre „tradycyjne” wyrazy (terminy), takie jak *učedníci* („uczniowie”), *anděl* („anioł”), *pokřtít* („ochrzcić”), *hříšníci* („grzesznicy”), *Boží Syn* („Syn Boży”), *spasit* („zbawić”). W „roboczej” wersji internetowej takie terminy występowały liczniej (w ogóle wersja drukiem posunęła się widocznie w kierunku swobodniejszej parafrazy).

### Przykład 3: L 19,1-7

Jako przykład przedstawiono poniżej perykopę o Zacheuszu, w której podkreślone zostały sformułowania, skomentowane w dalszym akapicie<sup>6</sup>.

#### PB

<sup>1</sup> *Ježíš dorazil do Kladna a šel si prohlédnout místní pamětihodnosti.*

<sup>2</sup> *V tom městě žil chlapík jménem Zdeněk, hlavní exekutor a sponzor vládní strany.*

<sup>3</sup> *Toužil poznat Ježíše a spatřit ho na vlastní oči, ale neměl šanci. V ulicích se totiž mezitím srotily davy a Zdeněk byl hrozný introvert.*

<sup>4</sup> *Běžel tedy napřed do svého úřadu na náměstí, vyběhl do druhého patra, otevřel okno a vyhlížel Ježíše, schovaný za fikusem.*

<sup>5</sup> *Když Ježíš procházel kolem exekutorského úřadu, podíval se nahoru a zavolał: „Zdeňku, pojd' rychle dolů. Dneska budu večeret u tebe”.*

<sup>6</sup> *Seběhl tedy na ulici a celý šťastný si Ježíše odváděl domů.*

<sup>7</sup> *Všichni, kdo to viděli, se ale začali rozčilovat: „Cože? On se kamarádí s tím korupčníkem?!”*

<sup>6</sup> Wprowadza się oznaczenie PB – *Parabible*. Uzupełniono numerację wierszy w PB.

<sup>28</sup> Nestle-Aland

<sup>1</sup> Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχά.

<sup>2</sup> Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης καὶ αὐτὸς πλούσιος.

<sup>3</sup> καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστὶν καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.

<sup>4</sup> καὶ προδραμὼν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν ἵνα ἴδῃ αὐτὸν ὅτι ἐκείνης ἤμελλεν διέρχεσθαι.

<sup>5</sup> καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν. Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μέναι.

<sup>6</sup> καὶ σπεύσας κατέβη καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

<sup>7</sup> καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσηλθεν καταλῦσαι.

## ČEP

<sup>1</sup> Ježíš vešel do Jericha a procházel jím.

<sup>2</sup> Tam byl muž jménem Zacheus, vrchní celník a veliký boháč;

<sup>3</sup> toužil uvidět Ježíše, aby poznal, kdo to je, ale poněvadž byl malé postavy, nemohl ho pro zástup spatřit.

<sup>4</sup> Běžel proto napřed a vylezl na moruši, aby ho uviděl, neboť tudy měl jít.

<sup>5</sup> Když Ježíš přišel k tomu místu, pohlédl vzhůru a řekl: „Zachee, pojď rychle dolů, neboť dnes musím zůstat v tvém domě.”

<sup>6</sup> On rychle slezl a s radostí jej přijal.

<sup>7</sup> Všichni, kdo to viděli, reptali: „On je hostem u hříšného člověka!”

## BT

<sup>1</sup> Potem wszedł do Jerycha i przechodził przez miasto.

<sup>2</sup> A [był tam] pewien człowiek, imieniem Zacheusz, zwierzchnik celników i bardzo bogaty.

<sup>3</sup> Chciał on koniecznie zobaczyć Jezusa, kto to jest, ale nie mógł z powodu tłumu, gdyż był niskiego wzrostu.

<sup>4</sup> Pobiegł więc naprzód i wspiął się na sykomorę, aby móc Go ujrzeć, tamtędy bowiem miał przechodzić.

<sup>5</sup> Gdy Jezus przyszedł na to miejsce, spojrział w górę i rzekł do niego: «Zacheuszu, zejdź prędko, albowiem dziś muszę się zatrzymać w twoim domu».

<sup>6</sup> Zeszedł więc z pośpiechem i przyjął Go rozradowany.

<sup>7</sup> A wszyscy, widząc to, szemnali: «Do grzesznika poszedł w gościnę».

W pierwszym wersecie: *wszedł do Jerycha* – PB *dorazil do Kladna* (*Kladno* – miasto w Czechach środkowych); w w. 2: *Zacheusz, zwierzchnik celników i bardzo bogaty* – PB *Zdeněk, hlavní exekutor a sponzor vládní strany* („główny komornik i sponsor partii rządzącej”; *Zdeněk* to zwykle czeskie imię); w w. 3: *był niskiego wzrostu* – PB *był hrozný introvert* („był strasznym introwertykiem”); w w. 7: *Do grzesznika poszedł w gościnę*. – PB

*Cože? On se kamarádi s tím korupčnikem?! („Że co? On się koleguje z tym łapówkarzem?!”).*

#### 4. Perykopy ewangelijne w brneńskim *hantecu*

Ostatnim *nietradycyjnym tekstem* są fragmenty Ewangelii pisane w tzw. *hantecu* – stylizowanej gwarze miejskiej, a w zasadzie żargonie typowym dla południowomorawskiego miasta Brna. W Brnie, gdzie mieszały się rozmaite żywioły językowe (zwłaszcza czeski i niemiecki), istniała pod koniec XIX wieku i w okresie międzywojennym dość liczna, szczególnie grupa społeczna wywodząca się z niższych warstw, tzw. *plotna*. Jej członkowie (*plotňáci*) posługiwali się specjalnym socjolektem, właściwie żargonem (argotem). Jego podstawę gramatyczną stanowił miejscowy wariant dialektu środkowomorawskiego (hanackiego), natomiast warstwa leksykalna prześiąknięta była wpływami niemieckimi (*koc* – „dziewczyna”, z niem. *Katze*; *zoncna* – „słońce”, z niem. *Sonne*); widoczne były w niej też ślady jidysz (*chabr* – „kolega”), języka cygańskiego-romskiego (*lóve* – „pieniądze”) oraz w mniejszym stopniu innych języków (w tym polszczyzny, na przykład *gemba* – „gęba”; *glodec* – „głód”)⁷. Część tego zasobu leksykalnego przeniknęła do codziennego języka mieszkańców Brna. Na przełomie lat 60. i 70. XX wieku grupa dowcipnych brneńskich entuzjastów postanowiła wskrzesić socjolekt dawnej *plotny* (która nie istniała już wtedy jako grupa społeczna) jako język ludyczny miejscowej bohemy. Jego źródłem był zarówno dawny żargon „plotniacki”, jak i inwencja językowa owych entuzjastów. Z tej intelektualnej koncepcji zrodził się nowoczesny *hantec* (nazwa ta pojawia się od lat 60. i pochodzi od słowa *hantýrka* – „slang, żargon”), który do dziś cieszy się popularnością wśród różnych warstw społecznych mieszkańców Brna jako „zabawa językowa” i wyraz specyficznej brneńskiej tożsamości lokalnej. Nowym elementem stały się liczne anglicyzmy⁸. *Hantec* jest wciąż zjawiskiem żywym, pojawia się niekiedy w programach rozrywkowych w mediach o zasięgu krajowym. Od lat 70. zdążył już nawet powstać pewien korpus tekstów (humorystycznych opowiadań, dialogów itp.) napisanych w *hantecu* lub przełożonych na niego.

⁷ O problematyce języka starej *plotny* więcej np. (Nováček 1929), gdzie zamieszczono również dość obszerny leksykon (Nováček 1929: 55-74).

⁸ Dzisiejszym *hantecem* zajmuje się systematycznie szczególnie brneńska bohemistka Marie Krčmová i jej studenci. Przejrzystą informację o *hantecu* można znaleźć np. w artykule (Krčmová 2008). W polskim środowisku na *hantec* zwracają uwagę (w większości w związku z miejską gwarą Poznania czy Warszawy) Przemysław Falowski (Falowski 2007), Błażej Osowski (np. Osowski 2013) oraz Bartosz Juszcak (Juszcak 2017).

W końcu *hantec* pojawił się również w tekstach biblijnych. Udało mi się znaleźć pięć perykop z Ewangelii: *o Janie Chrzcicielu i Jezusie* z Ewangelii wg św. Mateusza (Mt 11,2-11), *o wdowim groszu* z Ewangelii według św. Marka (Mk 12,41-44), *o Zacheuszu* z Ewangelii wg św. Łukasza (L 19,1-10) i *o cudownym rozmnożeniu chleba* i *o kobiecie cudzołożnej* z Ewangelii według św. Jana (J 6,3-15 i J 8,3-11). Teksty te krążą w internecie w formie anonimowej (można je znaleźć na wielu stronach), czasami któryś z nich pojawia się też w druku, na przykład w gazetce parafialnej<sup>9</sup>. Nie udało mi się odkryć autora fragmentu z Ewangelii według św. Marka, ale sukcesem zakończyły się poszukiwania autora pozostałych perykop. Okazał się nim Zdeněk Dršťka (ur. 1980), filolog, absolwent filologii klasycznej i językoznawstwa ogólnego na uniwersytecie w Brnie (2002), który po ukończeniu kolejnego kierunku – teologii – został niedawno (w 2015 r.) księdzem katolickim. Teksty tworzył sukcesywnie w ciągu pierwszego dziesięciolecia XXI wieku, czyli w trakcie studiów filologicznych i po ich ukończeniu. Mimo że znał grekę, nie tłumaczył bezpośrednio z języka oryginalnego – jak sam mówi, w swej pracy opierał się na katolickim przekładzie liturgicznym<sup>10</sup>. Mamy więc tu do czynienia z kolejnym quasi-przekładem.

Perykopy w *hantecu* są rodzajem zabawy językowej, ich celem ma być rozbawienie odbiorcy. W internecie pojawiają się razem ze standardowym przekładem czeskim, poza tym niekiedy towarzyszy im również wersja grecka i łacińska. Humor perykop wynika z kontrastu między poważną treścią starożytnego tekstu sakralnego a językiem, który sam w sobie jest zabawny. Warstwa leksykalna różni się bardzo znacząco od standardowej odmiany języka (co jest typowe dla tekstów pisanych w *hantecu*), dlatego dla osób niewtajemniczonych perykopy pozostają niezrozumiałe. W ogóle nie pojawia się w nich leksyka charakterystyczna dla czeskiego dyskursu biblijnego/religijnego – zresztą „tradycyjne” wyrazy (terminy) brzmiałyby tu sztucznie, psując ogólny efekt humorystyczny. Przykładowo: tradycyjnie *učedníci* („uczniowie”) – PH<sup>11</sup> *mladý* („młodzi”); trad. *amen, pravím vám* („zaprawdę, powiadam wam”) – PH *šlus, garantuju vám* („szlus, gwarantuję wam”); trad. *v nebeském království* („w królestwie niebieskim”) – PH *v Šéfově rajónu* („na terenie Szefa”); trad. *už nehřeš* („już nie grzesz”) – PH *už žádný levoty* („koniec kręactw”). Również imiona mają swoje czeskie czy *hantecowe* odpowiedniki: *Jan Křtitel* (*Jan Chrzciciel*) – PH *Žanek*

<sup>9</sup> Pierwotnym miejscem zamieszczenia perykop są (według słów autora Z. Dršťky) te strony: <http://www.katolik.cz/texty/vtipy/vtipy.asp> i <http://www.katolik.cz/texty/view.asp?cis=273> (dostęp: 11.11.2018).

<sup>10</sup> Informacje z osobistej rozmowy w listopadzie 2018.

<sup>11</sup> Wprowadzono oznaczenie PH – perykopy w *hantecu*.

*Potápka* (*potápka* – wodny ptak *podiceps*, „perkoz”; wyraz pochodzi od czasownika *potápět* „zanurzać”<sup>12</sup>); *Filip* – PH *Filipes* (*Filipes* jest żartobliwym czeskim imieniem dla serialowego psa *Huckleberry’ego*). Zamiast *Ježíš* / *Kristus* / *Pán* (*Jezus* / *Chrystus* / *Pan*) pojawia się określenie *Šéf* („SzeF”).

#### Przykład 4: L 19,1-7

Jako próbkę tekstu ponownie przedstawia się poniżej perykopę o Zacheuszu<sup>13</sup>, w której podkreślono niektóre miejsca ilustrujące specyficzne rysy tekstu w *hantecu*.

#### PH

<sup>1</sup> *Šéf vlezl do Jerrycha a špacíroval tama.*

<sup>2</sup> *Vegetil tam jakési Zach, kápo od mlékařů, s těžkýma lováčema.*

<sup>3</sup> *Byl celé žhavé zblíknót Šěfa, jaké má kšelt, ale že byl zgrčnenec, měla sajtna tlustý sklo.*

<sup>4</sup> *Tož fofroval gerádeaus a vydrápal se na fikus, kama měl Šěf valit.*

<sup>5</sup> *Šěf doklapal, nasísl navrch a hókl: „Zachu, pila nýdr, na tutáč hamuju ve tvým kéro.”*

<sup>6</sup> *Zach pila nýdr a lapl Šěfa jeden radovanec.*

<sup>7</sup> *Co to zgómlí, valili křivý hemzy: „Placatí se u čórkařa!”*

W wersecie pierwszym zauważyć można (nowe w *hantecu*) wpływy z języka angielskiego: nazwa miasta w humorystycznej formie *Jerrycho* (trad. *Jericho*) w oczywisty sposób wskazuje (przez podobieństwo z angielskim imieniem własnym *Jerry*), że konieczna jest wymowa [dżericho]; jest to być może również aluzja do jednego z anglicyzmów we współczesnym *hantecu*, słowa *džery* („facet”). W w. 1, 3, 4, 5 i 6 pojawia się słowo *Šěf* jako określenie Jezusa; w w. 2: *Zacheusz, zwierchník celníkův i bardzo bogaty* – PH *jakési Zach* (*Zach* – zwykle czeskie nazwisko; *jakési* – hanacka forma dialektalna zamiast standardowego *jakýsi* „jakiś”); *kápo od mlékařů* („kapo od glin”); *s těžkýma lováčema* („z grubą forsą”; *lováče* – z romskiego *love* „pieniądzę”); w w. 7: *do grzesznika poszedl* – PH *placatí se u čórkařa* („siedzi u złodzieja”; *placatí se* – ekspresywne żartobliwe wyrażenie z ogólnej czeszczyzny „spędzać czas”; *čórkař* – wyprowadzono ze słowa *čórka* „kradzież” z romskim rdzeniem). Poza tym niemal cały tekst składa się z wyrazów niezrozumiałych dla przeciętnych użytkowników języka czeskiego.

<sup>12</sup> Por. też imię *Jan Potápník* w *Parabiblii* (zob. wyżej punkt 3).

<sup>13</sup> Greckie brzmienie, klasyczny tekst czeski (ČEP) i tekst polski (BT) można zobaczyć wyżej w Przykładzie 3. Uzupełniono numerację wierszy w PH.

## 5. Rozpowszechnienie „nietradycyjnych” tekstów biblijnych

Co można powiedzieć na temat *rozpowszechnienia i recepcji* czterech omówionych tekstów „nietradycyjnych”?

Użycie *Nowego Kowenantu* ogranicza się do nielicznego grona członków i sympatyków zamkniętej, ołomunieckiej grupy ewangelikalnej. Jeśli tekst ten spotyka się w ogóle z jakąkolwiek reakcją ludzi „z zewnątrz”, to jest ona negatywna lub pełna rozbawienia<sup>14</sup>.

Sukcesu nie odniosła również *Poezja Nowego Testamentu*, która pozostaje szerzej nieznana w środowisku czeskiego Kościoła katolickiego, słyszy się o niej trochę jedynie na terenie Czech Wschodnich, gdzie została wydana.

*Perykopy w hantecu* stanowią rodzaj zabawy językowej funkcjonującej w internecie w kręgu chrześcijan, którym bliski jest ten typ humoru.

Należy się spodziewać, że tylko w przypadku *Parabiblii* publikacja może odbić się w kraju szerszym echem. Jej autor, Alexandr Flek, jest dość znaną postacią, która zdobyła pewien rozgłos w mediach o niereligijnym charakterze w 2009 roku, przy okazji wydania nowego przekładu Biblii (tzw. *Biblii: przekładu XXI wieku*). Wydanie *Parabiblii* spotkało się z natychmiastową reakcją mediów, w tym także telewizji. Zgodnie z informacją na *facebooku* (strona *Parabile*, wiadomość z dnia 28. stycznia 2019) w ciągu dziesięciu tygodni rozpowszechniono 10 tysięcy egzemplarzy i szybko musiano przygotować drugie wydanie.

## 6. Podsumowanie

W niniejszym artykule przedstawione zostały cztery współczesne formy czeskiego tekstu biblijnego, które z jednej strony odznaczają się dążeniem do zachowania stosunkowo dużej wierności wobec pierwowzoru (zarówno pod względem formy, jak i treści), a z drugiej – wyraźnie nie mieszczą się w granicach powszechnych wyobrażeń na temat typowego kształtu tekstu biblijnego. Jak widzieliśmy, element „nietradycyjności” w każdym z tych tekstów przejawia się inaczej.

W przypadku *Nowego Kowenantu* chodzi o nietypowe czy wręcz dowolne posługiwanie się zasadami języka czeskiego (nie wspomnę tu już o kwestiach stylu), wykraczanie poza granice jego normy i systemu. Tłumaczenie

<sup>14</sup> Zob. reakcje na *Nový Kovenant* w dyskusjach internetowych.

jest tak niecodzienne, że stało się nawet podstawą pewnej szczególnej mikrogwary środowiskowej-religijnej, „mikroreligiolektu” i równocześnie obiektem kpiarskich komentarzy w internecie.

W przypadku *Poezji Nowego Testamentu* „nietradycyjność” polega na przeniesieniu tekstu z obszaru prozy do dziedziny mowy wiązanej, a ponadto wyraża się w wykorzystaniu specyficznych form książkowych i archaicznych.

*Parabiblia* natomiast dokonuje modernizacji języka – „sekularyzuje” go i sięga w wielu przypadkach do rejestru mówionego – ale przede wszystkim przenosi fabułę w czasie i przestrzeni, umieszczając ją we współczesnych Czechach.

*Perykopy w hantecu* wykorzystują w stopniu maksymalnym środki zaczerpnięte ze specyficznej stylizowanej odmiany językowej, która sytuuje się na pograniczu gwary miejskiej i socjolektu.

Celem, jaki stawiają sobie autorzy pierwszych trzech utworów, jest w szerokim znaczeniu ułatwienie czytelnikowi zrozumienia przesłania Biblii. W przypadku tekstu czwartego chodzi natomiast tylko o „grę językową”, intelektualną zabawę niektórych katolików – miłośników osobliwości kulturowych miasta Brna.

## 7. Epilog: konteksty zachodniosłowiańskie

Na zakończenie spróbowano przyrzeć się pobieżnie pokrewnym, geograficznie i kulturowo bliskim językom: polskiemu i słowackiemu i ocenić pokrótce charakter tamtejszych „nietradycyjnych” utworów, mając na uwadze przywołane teksty czeskie.

W polskim środowisku można mówić o bogatej tradycji adaptacji tekstów biblijnych do wierszy i rymów, takie utwory pojawiają się również na początku trzeciego tysiąclecia i doczekały się nawet naukowego opracowania monograficznego (Nowak-Barcińska 2015). Te utwory wykazują się znaczną liczbą poprawek i parafraz, ale znajdziemy tu też przykłady zupełnie analogiczne wobec czeskiej *Poezji Nowego Testamentu*, jak w przypadku wydanych niedawno czterech wierszowanych Ewangelii Antoniego Gazdy (pseud. Bogurym Polski) (Gazda 2017), który bardzo wiernie trzyma się struktury ewangelicznego wzorca. Słowaccyzna prawdopodobnie nie ma podobnego wierszowanego utworu (w znaczeniu naszej definicji *nietradycyjnej formy tekstu biblijnego*). W roku 2003 ukazała się książka *Vezmi a čítaj. Zveršované Evanjelium podľa Matúša* (Adamkovič 2003), ta jednak wbrew podtytułowi przedstawia jedynie wolne „wierszowane medytacje” do Ewangelii św. Mateusza.

W Polsce w ciągu ostatnich dwudziestu lat wydawano również teksty biblijne w miejscowych gwarach języka polskiego<sup>15</sup>, a konkretnie w gwarach śląskich i góralskich, nawet istnieją dziś do dyspozycji całe wydania Nowego Testamentu w tych gwarach<sup>16</sup>. Podobnie na Słowacji wydano przekład czterech Ewangelii do wschodniosłowackiej gwary spiskiej (Kret – Vrana 2011). Szczególnym przypadkiem jest *Dobra Czytanka wg św. ziom'a Janka* (Rafał – Sieradz – Lasota 2006): chodzi o eksperymentalne tłumaczenie Ewangelii według św. Jana na polski slang młodzieżowy z kręgu subkultury hip-hopowej. Wszystkie te „przekłady” (w większości przypadków nie chodzi o tłumaczenia z języków oryginalnych, a o quasi-przekłady – adaptacje dokonane na podstawie funkcjonujących polskich/słowackich przekładów) śmiało można – opierając się na naszej podanej wyżej definicji – zaklasyfikować do grona *nietradycyjnych tekstów biblijnych*.

W środowisku czeskim brakuje więc całkowicie jednego typu „nietradycyjnego” tekstu, który pojawia się w Polsce i na Słowacji – tłumaczenia na lokalny dialekt<sup>17</sup>. Brneński *hantec* takim dialektem nie jest, bliżej mu raczej do socjoletku, żargonu. Częściową analogię do tekstów ewangelicznych w *hantecu* możemy widzieć raczej w polskiej *Dobrej Czytance wg św. ziom'a Janka*, która również operuje zbliżoną odmianą (stylizowanym socjolektem, mową środowiskową). Jednak jeśli chodzi o cel powstania, to *Dobra Czytanka* ma więcej wspólnego z czeską *Parabiblią* (obie mają być „Bibliami pierwszego kontaktu”). Zarazem między tymi trzema tekstami (*perykopy w hantecu*, *Parabiblia*, *Dobra Czytanka*) można zauważyć pewne podstawowe różnice: zastosowanie wyrazów slangowych ma w brneńskich perykopach służyć zabawie, a w *Dobrej Czytance* – uprzyętnieniu przesłania Biblii pewnej grupie społecznej. *Parabiblia* skierowana jest w zasadzie do wszystkich Czechów, niezależnie od generacji czy warstwy społecznej, *Czytanka* – głównie do członków młodzieżowej subkultury hip-hopowej.

<sup>15</sup> Na boku pozostawiono przekłady biblijne do kaszubszczyzny, która ma starą i stosunkowo silną tradycję literacką, a dziś posiada również oficjalny status języka regionalnego (od 2005 roku).

<sup>16</sup> Cały Nowy Testament jest do dyspozycji w gwarze górali skalno-podhalańskich (*Nowy Testament* 2005) i w śląskiej gwarze radzionkowskiej (Tobor 2017). Ponadto pojawił się cały szereg przekładów mniejszych części Biblii w dialektach góralskim i śląskim (drukami albo tylko w internecie), np. Ewangelia według Marka, fragmenty z Mateusza i Łukasza oraz Księga Jonasza w śląskiej gwarze rybnickiej (Szołtysek 2013) (teksty ewangeliczne Szołtysek przełożył z greki, Jonasza z łaciny z równoczesnym wglądem w teksty polskie i czeskie).

<sup>17</sup> Autorowi artykułu udało się znaleźć jedynie króciutki fragment L 15,3-6 (*o zagubionej owcy*) w zachodnioczeskiej gwarze chodzkiej, opublikowany w podręczniku o małych europejskich grupach etnicznych, językach i dialektach (Kokaisl 2014: 415). Tekst chodzki wytworzył *ad hoc* autor książki (sam pochodzący z regionu chodzkiego) jako próbkę tegoż dialektu dla studentów. Informacje z osobistej korespondencji z Petrem Kokaislem (marzec 2019).

Faktycznych punktów wspólnych między czeszczyzną a sąsiednimi językami słowiańskimi nie znajdujemy zatem zbyt wiele<sup>18</sup>, ściśle paralele istnieją jedynie w obszarze adaptacji wierszowanych (i to między językiem czeskim a polskim). Z drugiej strony, jeśli zbierzemy wszystkie wymienione teksty pochodzące z tych trzech pokrewnych języków zachodniosłowiańskich, uzyskamy dość interesujący, różnorodny obraz, w którym daje się już wyraźnie wyodrębnić kilka typów „nietradycyjnego” przetwarzania tekstu biblijnego. Gdy w przyszłości w którymś z naszych języków pojawią się kolejne przykłady *nietradycyjnych form tekstu biblijnego*, z pewnością warto będzie opisywać i oceniać je w kontekście całej zachodniosłowiańskiej palety barw.

#### LITERATURA

- Adamkovič Anton, 2003, *Vezmi a čítaj. Zveršované Evanjelium podľa Matúša*, Trnava.
- Aland Barbara i in. (ed.), 2012, *Nestle-Aland Novum Testamentum Graece*, wyd. 28, Stuttgart.
- Bartoň Josef, 2016, *Współczesny czeski przekład biblijny: metamorfozy metody i kształtu*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica”, t. 11, s. 24-36.
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Ekumenický překlad*, 1993, wyd. 4, Praha.
- Bogurym Polski [Gajda Antoni], 2017, *Jezusa Chrystusa Zbawiennego Pana nowina wspaniała wierszem rozgłaszana*, Kraków.
- Flek Alexandr, 2018, *Parabible: Tisková zpráva o našem prezidentovi Ježíši z Nošovic*, Praha.
- Káva-Týnecký František, 2015, *Poezie Nového zákona*, Ústí nad Orlicí.
- Kokaisl Petr, 2014, *Etnické minority v Evropě*, Praha.
- Krčmová Marie, 2008, *Brněnské hantec*, „Geografické rozhledy”, 17, nr 5, s. 8-9.
- Krčmová Marie, 1981, *Běžně mluvený jazyk v Brně*, Brno.
- Kret Anton, Vrana Ladislav, 2011, *Evanjelium Ježíša Krista v spišskom nárečí*, Bratislava.
- Nováček Otakar, 1929, *Brněnská plotna*, Brno.
- Nowak-Barcińska Małgorzata, 2015, *Biblia wierszem dziś. Studium językowo-stylistyczne*, Lublin.

<sup>18</sup> Oczywiście można by jeszcze porównywać teksty na większym poziomie szczegółowości, np. pod względem specyfiki nazw własnych.

- Nowy Testament w przekładzie na gwary Górali skalnopodhalańskich z Zakopanego*, 2005, przeł. Maria Matejowa-Tobiarz, Poznań-Zakopane.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, 1996, wyd. IV, Poznań.
- Podmolik Jan, 2000, *Nový kovenant*, Concord.
- Szołtysek Marek, 2013, *Ewangelie Śląskie*, Rybnik.
- Tobor Gabriel, 2017, *Nowy Testamynt po ślonsku*, Radzionków.

## Non-traditional forms of Czech biblical text

### *Summary*

This article presents four modern Czech texts that are the results of “non-traditional” ways of adopting biblical text, that is, works which are obviously beyond the conventional trend of approach to translation strategies. It presents two complete New Testament editions: on the one hand peculiarly conceptualised translation, aiming at extreme literality, and accuracy, applying lots of non-standard linguistic elements, on the other hand versified adaptation of New Testament. The following two cases are biblical excerpts: the biblical pericopes’ paraphrase converting time and places to present-day (written by the experienced Bible translator) and anonymously released conversion of few New Testament passages into *hantec* (city dialect of Moravian city of Brno). In closing there is a short comparison to *non-traditional forms of biblical text* derived from the Polish and Slovak environments.

## Nietradycyjne formy czeskiego tekstu biblijnego

### *Streszczenie*

W artykule przedstawiono cztery nowoczesne czeskie wyniki „nietradycyjnego” traktowania tekstu biblijnego, czyli prace znajdujące się wyraźnie poza nurtem standardowego podejścia do strategii przekładowych. Zaprezentowane zostały dwa całe wydania Nowego Testamentu: z jednej strony osobiście pojęty przekład, starający się o ekstremalną dosłowność, „wierność” i wykorzystujący wiele niestandardowych elementów językowych, z drugiej wierszowana adaptacja Nowego Testamentu. W kolejnych dwóch przypadkach chodzi o biblijne fragmenty: uwspółcześniającą (co do czasu i miejsca) parafrazę perykop biblijnych (autorem jest doświadczony tłumacz Biblii) oraz anonimowo przekazywane przeniesienie kilku pasażów nowotestamentowych do *hantecu* (stylizowanej mowy miejskiej południowomorawskiego Brna). Na zakończenie przeprowadzono krótkie porównanie z *nietradycyjnymi formami tekstu biblijnego* z bliskiego językowo i kulturalnie środowiska polskiego i słowackiego.